

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การดำเนินชีวิตในปัจจุบันมีความยุ่งยากและซับซ้อนมากขึ้น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมและเทคโนโลยีที่ก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลเสีย บุคคลจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิต เพื่อให้รู้เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงและปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อครอบครัว สังคม ประเทศชาติและโลก ซึ่งการมีสุขภาพที่ดี จึงมีความสำคัญยิ่งต่อชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดี (Well being) ของคนแต่ละคนและสังคม สุขภาพจึงหมายถึงรวมทั้งมิติด้าน ความเจริญเติบโตและพัฒนาการของบุคคลทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา และจิตวิญญาณ ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนโดยรวม สุขศึกษาและพลศึกษาจึงเป็นวิชาที่สำคัญ เพราะเป็นพื้นฐานของพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีลักษณะดังกล่าว กล่าวคือ บุคคลต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต มุ่งเน้นการดูแล การส่งเสริม การพัฒนาและการบริหารจัดการชีวิตเพื่อสุขภาพ อันเป็นรากฐานสำคัญยิ่งต่อการดำเนินชีวิตที่สมดุลทั้งร่างกายจิตใจ อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ ซึ่งเป็นองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (กรมวิชาการ, 2545 : 1)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาสุขภาพและสมรรถภาพของมนุษย์ให้มีความสมบูรณ์ ความสมดุล และมีคุณภาพ ให้ผู้เรียนมีความสามารถของตนเอง เกิดวิธีการเรียนรู้ด้วยพลัง มีความสามารถในการนำความรู้และทักษะไปประยุกต์ เกิดความตระหนักและความรับผิดชอบต่อสุขภาพและสมรรถภาพทางกายของตน สามารถตัดสินใจและเลือกวิธีปฏิบัติในการดูแลสุขภาพ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการสร้างความมั่นใจในชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและความปลอดภัยของผู้อื่นบนพื้นฐานของความเป็นไทย จึงเป็นสาระการเรียนรู้ที่เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนจำเป็นต้องเรียนรู้ เพราะการมีสุขภาพดีเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ประการแรกของคนไทยที่รัฐบาลได้กำหนดไว้เป็นนโยบายและมาตรการในการจัดการศึกษาของประเทศเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้สามารถยืนหยัดอย่างไทยในประชาสังคมโลกทั้งปัจจุบันและอนาคต (กรมวิชาการ, 2546 : 1) กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา จึงจัดเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้หนึ่งใน 8 กลุ่มของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีความหมายและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียน โดยตรง

เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 5) ครอบคลุมเรื่องสุขภาพที่เป็นพื้นฐานจำเป็นต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้เรียนแต่ละคน โดยมุ่งพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้ทั้งด้านสาระความรู้เกี่ยวกับสุขภาพที่จำเป็นที่ผู้เรียนต้องรู้ และด้านการสร้างเจตคติและค่านิยมที่ดี คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ประกอบด้วยวิชาสุขศึกษา ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาพฤติกรรมด้านความรู้ เจตคติ คุณธรรม จริยธรรม และการปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพควบคู่ไปด้วยกัน ส่วนวิชาพลศึกษา มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาโดยรวมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญาและสังคม ด้วยการเข้าร่วมในกิจกรรมการออกกำลังกายและกีฬา กิจกรรมเหล่านั้นได้รับการคัดสรรมาเป็นอย่างดีแล้ว ดังนั้นกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาโดยรวมจึงมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดความสามารถในการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพที่มีวิถีชีวิตที่มีสุขภาพดี โดยให้มีทั้งความรู้ ความเข้าใจ ทักษะหรือกระบวนการ และคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมตามแนวการจัดการศึกษาในพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 และจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ผลรวมสุดท้าย คือ ผู้เรียนเกิดการพัฒนาที่เป็นองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (Holistic) (กรมวิชาการ. 2545 : 7)

การจัดเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา มุ่งเน้นเรื่องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ การป้องกันโรค การส่งเสริมการพัฒนาสุขภาพ และการบริหารจัดการชีวิตเพื่อดำรงสุขภาพที่ดี อันเป็นรากฐานสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตที่สมดุล ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และจิตวิญญาณ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของการมีสภาวะสุขภาพที่สมบูรณ์ การเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนด้านปัญญา พัฒนาระบบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การตัดสินใจและการแก้ปัญหา โดยการให้ผู้เรียนเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง เข้าใจธรรมชาติและชีวิต รู้จักและเข้าใจตนเอง เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น รักการออกกำลังกายและเล่นกีฬา รวมทั้งมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่ดี เพื่อให้สามารถปฏิบัติตนได้ถูกต้องเหมาะสม ทั้งในด้านการป้องกัน การส่งเสริมและการดำรงไว้ซึ่งสุขภาพที่ดีของทั้งตนเองครอบครัวและชุมชน ดังนั้นในการจัดการเรียนสุขศึกษาและพลศึกษา จะเป็นการมุ่งเน้นการเรียนรู้ทางปัญญา เพื่อวางรากฐานด้านสุขภาพให้เข้มแข็ง เป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อป้องกันปัญหาสุขภาพตั้งแต่เริ่มแรก ให้สามารถเผชิญสถานการณ์ที่คุกคามสุขภาพได้คล่องไป อันจะนำไปสู่การพัฒนาสุขภาพที่ยั่งยืนตรงตามเป้าหมายสอดคล้องกับแนวคิด ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่ว่า สุขภาพเป็นพื้นฐานของชุมชน (กรมวิชาการ. 2546 : 1-2)

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้กำหนดสาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สุศึกษาและพลศึกษาไว้ 3 ระดับ คือ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับช่วงชั้น และระดับรายปี โดยกำหนดสาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 สาระหลัก คือ สาระที่ 1 การเจริญเติบโตและพัฒนาการของมนุษย์ สาระที่ 2 ชีวิตและครอบครัว สาระที่ 3 การเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเล่นเกม กีฬาไทยและกีฬาสากล สาระที่ 4 การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพและการป้องกันโรค สาระที่ 5 ความปลอดภัยในชีวิต มีมาตรฐานการเรียนรู้หรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ที่เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนที่ต้องการตามกรอบสาระหลัก (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 7) ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สุศึกษาและพลศึกษาให้ประสบความสำเร็จได้ ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ แต่ปัจจัยที่สำคัญและจะขาดไม่ได้ คือ ครูผู้สอน การสอน หลักสูตร โปรแกรมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สถานที่ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการเรียน (เฉลิมชัย จำแก้ว. 2547 : 84) การจัดการเรียนการสอนครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร สาระการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคน การวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริงหากครูที่ไม่มีประสบการณ์ ไม่มีทักษะการสอนที่ดีจะส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนไม่ประสบความสำเร็จ (ชัยณรงค์ ทองยศ. 2547 : 109) วุฒิการศึกษาของครูก็เป็นองค์ประกอบสำคัญอีกประการหนึ่งที่ส่งผลให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ (วิโรจน์ หลงเจริญ. 2541 : บทคัดย่อ) สอดคล้องกับผลการศึกษาของเฮนน์ (Hein. 1972 : 2149) ที่พบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารส่วนใหญ่ขาดการวางแผนที่ดีเนื่องจากขาดครูที่มีวุฒิปริญญา ทำให้การจัดโปรแกรมการเรียนการสอนไม่ดีเท่าที่ควร ครูมีชั่วโมงสอนมากเกินไปและขาดวิธีสอนที่ดี และคอรี่ (Korri. 1971 : 5181 – A) ได้พบว่า ปัญหาการสอนวิชาพลศึกษานั้น โรงเรียนส่วนมากขาดอุปกรณ์และเครื่องมืออำนวยความสะดวก จำนวนนักเรียนแต่ละชั้นมากเกินไป จึงไม่สามารถจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการและความถนัดของแต่ละบุคคลได้ทั้งหมด ครูพลศึกษามีชั่วโมงมากเกินไปทำให้ไม่มีเวลาสำหรับการเตรียมการเรียนการสอน

ผู้วิจัยมีประสบการณ์ในเรื่องสุศึกษาและพลศึกษาดั้งแต่เริ่มเรียน และจากการศึกษาข้อมูลบุคลากรของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม พบว่า ครูสอนไม่ตรงตามวิชาเอก สอนทุกวิชา และส่วนใหญ่ครูไม่เพียงพอ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1. 2550 : 21-23) ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่บรรลุเป้าหมาย โดยเฉพาะครูที่สอนสุศึกษาและพลศึกษา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุศึกษาและพลศึกษา ช่วงชั้นที่ 3 ของครูผู้สอนที่มี

วุฒิการศึกษาทางพลศึกษาและและมีวุฒิการศึกษาอื่นในโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดมหาสารคาม

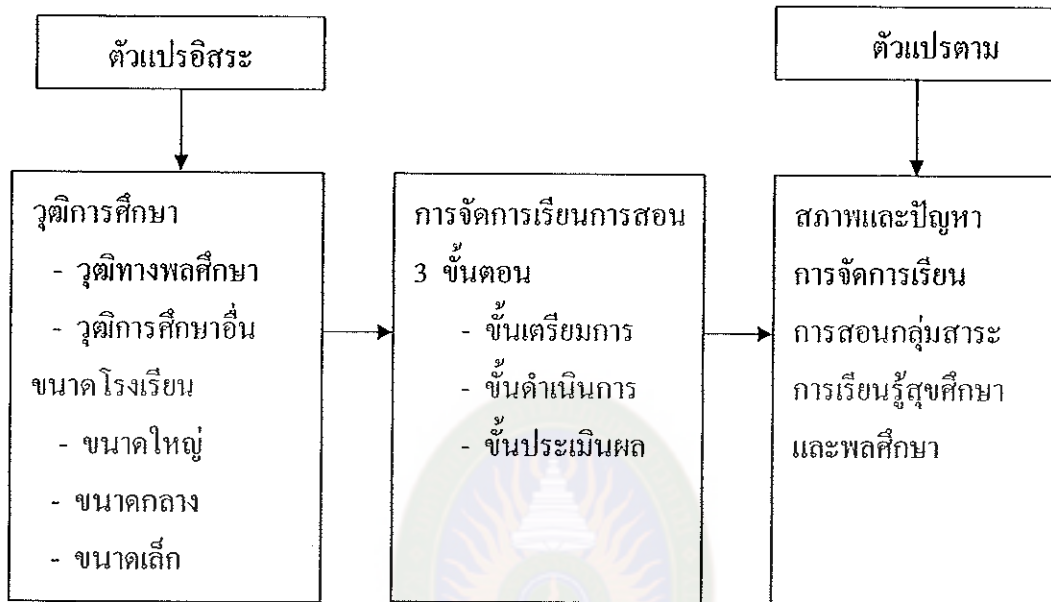
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ช่วงชั้นที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ช่วงชั้นที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดมหาสารคาม
3. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษา ช่วงชั้นที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ระหว่างครูผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาทางพลศึกษาและครูผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาอื่น
4. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษา ช่วงชั้นที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก

สมมติฐานการวิจัย

1. ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ช่วงชั้นที่ 3 ที่มีวุฒิการศึกษาทางพลศึกษาและครูผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาอื่น มีปัญหาการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกัน
2. ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ช่วงชั้นที่ 3 ในโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก มีปัญหาการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาช่วงชั้นที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดมหาสารคาม โดยมีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ช่วงชั้นที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ปีการศึกษา 2552 จำนวน 35 โรงเรียน จำนวนครู 130 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ช่วงชั้นที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ปีการศึกษา 2552 จำนวน 35 โรงเรียน จำนวนครู 130 คน โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ ครูที่มีวุฒิการศึกษาทางพลศึกษาและวุฒิการศึกษาอื่น ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ วุฒิทางการศึกษาของครูผู้สอนและขนาดของโรงเรียน

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา จำแนกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ชั้นเตรียมการ ชั้นดำเนินงาน และชั้นประเมินผล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นสารสนเทศสำหรับครูผู้สอน นำไปพิจารณา พัฒนา และปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ช่วงชั้นที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม
2. เพื่อเป็นสารสนเทศสำหรับผู้บริหาร นำไปพิจารณาสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ช่วงชั้นที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สภาพการจัดการเรียนการสอน หมายถึง สภาพหรือสภาพทั่วไปที่เป็นจริงในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ช่วงชั้นที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดมหาสารคาม
2. ปัญหาการจัดการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งที่เป็นอุปสรรคและส่งผลกระทบต่อ การเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ทำให้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ
3. ครูผู้สอน หมายถึง ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาในช่วงชั้นที่ 3 จำแนกเป็น
 - 3.1 ครูที่มีวุฒิการศึกษาทางพลศึกษา หมายถึง ครูที่จบการศึกษาในระดับอนุปริญญา ปริญญาตรีหรือสูงกว่า ในสาขาวิชาเอกหรือวิชาโททางพลศึกษา
 - 3.2 ครูที่วุฒิการศึกษาอื่น หมายถึง ครูที่จบการศึกษาในระดับอนุปริญญา ปริญญาตรี หรือสูงกว่าในสาขาวิชาอื่น ที่ไม่ใช่วิชาเอกหรือวิชาโททางพลศึกษา
4. ช่วงชั้นที่ 3 หมายถึง ช่วงชั้นการเรียนรู้ที่จัดการเรียนการสอน ระหว่างชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนที่จัดการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 3 ถึงช่วงชั้นที่ 4

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดมหาสารคาม (สังกัดกรมสามัญศึกษาเดิม)

5. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดมหาสารคาม หมายถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม ทั้ง 3 เขต ได้แก่

5.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ประกอบด้วย อำเภอบรบือ อำเภอเมืองมหาสารคาม อำเภอแกดำ และอำเภอกันทรวิชัย

5.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ประกอบด้วยอำเภอวาปีปทุม อำเภอนาเชือก อำเภอนาคู อำเภอยางสีสุราช และอำเภอพยัคฆภูมิพิสัย

5.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 ประกอบด้วย อำเภอโกสุมพิสัย อำเภอเชียงยืน อำเภอกุฉินารายณ์ และอำเภอชื่นชม

6. ขนาดโรงเรียน หมายถึง

6.1 โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1500 คน ขึ้นไป

6.2 โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 500 – 1499 คน

6.3 โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 499 คน

7. การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ สุขศึกษาและพลศึกษา ในชั้นตอนต่างๆ ได้แก่

7.1 ชั้นเตรียมการ หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมด้านเตรียมการของครูผู้สอน ประกอบด้วย การเตรียมตนเอง การเตรียมแหล่งข้อมูล การเตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และการเตรียมกิจกรรมการเรียนการสอน

7.2 ชั้นดำเนินการ หมายถึง การจัดกิจกรรมตามหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้เพื่อตนเอง มีปฏิสัมพันธ์ช่วยกันเรียนรู้ มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ เรียนรู้ กระบวนการและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้

7.3 ชั้นประเมินผล หมายถึง การดำเนินการวัดผลและประเมินผลของครูผู้สอน โดยวัดและประเมินผลจากสภาพจริง จากการศึกษา จากแฟ้มผลงาน รวมทั้งผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวัดผลและประเมินผลตนเอง